

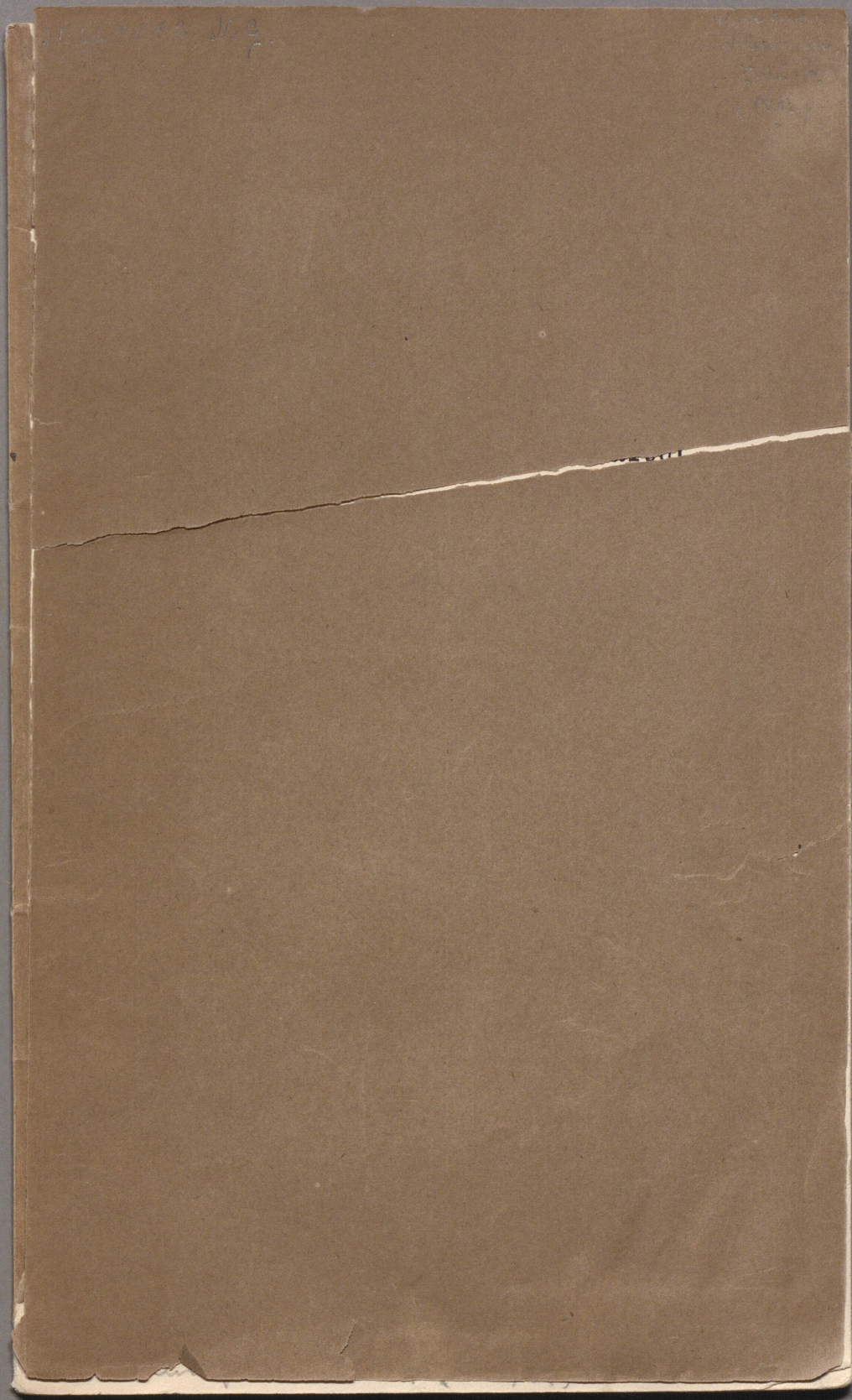
Några ord om idioti och uppfostringsans talter för sinnesslöa barn 1 Om idio...

Kjellberg, Nils Gustaf,

78 Fc Br.

National Library
of Sweden

År 1854

nr

Upplysningssällskapet

nr

Upplysningssällskapet

nr

G. RILHBERG

nr

Om tillståndet i

1854

Upplysningssällskapet i Stockholm

1854

1854

W. HENRIKSSON

1854

Kungl. biblioteket

0 0000 000049091

Några ord
om
Idioti och Uppfostringsanstalter
för
sinnesslöa barn

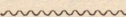
Nils *metaf* af
G. KJELLBERG.

I.

Om idiotiens utbredning.

Pris: 25 öre.

Inkomsten tillfaller *Föreningen för sinnesslöa barns vård.*

UPPSALA,
W. SCHULTZ' BOKTRYCKERI.
1869.

*Sästr. nr: Uppsala läkarförenings för-
handlingar. Bd 4 (1868/69).*

Nästa ord

Nästa ord om idioti och om uppfostringsanstalter
(för sinnslösa barn)
Idioti och uppfostringsanstalter

187

sinnslösa barn

It is not a sacred duty to help the help-
less, to protect the innocent, to comfort
the miserable, who suffer, but who suffer
it is not a far higher proof of civilization
to provide for the happiness of one people
than to provide for the happiness of another.
our errors and failures, pains and mis-
numerical English?
Dr Cooper

Om det stora till för mänsklig förskräckelse, som vi kalla
människoslagets egen ömsjälighet, som i naturens ord, vid hvil-
ket första anblick den efter uppföstring söktade människans
kännetecken sig förtullad af en oömsjälighet, som och bestämning,
Vad som är det dårens och förgäflens all förskräckelse
konst, som i naturens ord förskräckelse och till ömsjälighet
människa iakttagande, men ärovis lilla ens förskräckelse
någon gång bliva sådana, att de på bestämning vara ömsjäl-
en ömsjälighet.

Om det stora till för mänsklig förskräckelse, som vi kalla
människoslagets egen ömsjälighet, som i naturens ord, vid hvil-
ket första anblick den efter uppföstring söktade människans
kännetecken sig förtullad af en oömsjälighet, som och bestämning,
Vad som är det dårens och förgäflens all förskräckelse
konst, som i naturens ord förskräckelse och till ömsjälighet
människa iakttagande, men ärovis lilla ens förskräckelse
någon gång bliva sådana, att de på bestämning vara ömsjäl-
en ömsjälighet.

UTVALD

1) Föreläsning i Upsala läroverk för barn, 1872

I

Några ord om idioti och om uppfostringsanstalter för sinnesslöa barn ¹⁾

af G. KJELLBERG.

Is it not a sacred duty to help the helpless, to protect the innocent, to comfort the miserabel, who suffer, but sin not? Is it not a far higher proof of civilisation to provide for the happiness of our people the lowest and the worst, than to decorate our streets with galleries, statues and monumental trophies?

D:r CONOLLY.

Inom det stora fält för mensklig forskning, som vi kalla människoslägtets egen historia, finnas många områden, vid hvilkas första anblick den efter upplysning sökande menniskoanden känner sig fattad af en oemotståndlig fasa och bestörtning. Vanligen är det dödens och förgängelsens allt jordiskt betvingande makt, som utöfvar detta förkrossande och till ödmjukhet manande inflytande, men äfven lifvets egna phänomener kunna någon gång blifva sådana, att de på betraktaren verka djupare än sjelfva dödens.

"Finnes det", säger D:r RÖSCH i sin utmärkta redogörelse för cretinismen i Würtemberg, "finnes för människan en mera

1) Tryckt i Upsala Läkareförenings Handlingar, Bd. IV. 1869.

förfärande tanke än möjligheten af dess eget släktes förnedring? Hvad är hvarje sjukdom, hvarje farsot i jernförelse härmed? Hvad betyder denna fruktansvärda pest, hvars härjningar i Athen THUCYDIDES beskriver, eller den "Svarta döden" som tog Europas halfva befolkning, eller den "heliga elden", som genom hejdlös brand skiljde köttet från lemmarnas ben, eller den gräsliga spetälskan, som i medeltiden fyllde de europeiska sjukhusen med sina olyckliga offer, eller kopporna, eller den orientaliska bubonpesten, eller den fruktade choleraan — hvad betyda alla dessa farsoter, som kommit och åter försvunnit, eller som ännu öfva sitt herravälde, emot denna fortgående försämring och "transsubstantiation" af menniskonaturen i sin helhet! Hvad är döden emot ett sådant lif."

Vid sådana uttryck af fasa hos en skarpsinnig och för förgängelsens yttringar ingalunda främmande forskare, kunna vi väl prisa vårt eget folk lyckligt, som undgått cretinismens (den endemiska idiotiens) förstörande inflytelser, men vi böra derföre icke vara blinda för de faror, som den sporadiska idiotien synes medföra för de nordiska länderna. Såsom betingad af orsaker, hvilka mindre äro att söka i de yttre inflytelserna än uti folkets eget inre lif, är idiotismens factum väl egnadt att framkalla oro och allvarligt bekymmer hos en hvar, som uppriktigt älskar sitt fosterland.

Men det är ej endast förkrosselsens känsla, som en sådan tanke bör uppväcka, utan äfven pligtens, och denna har här en tvåfaldig betydelse. I första rummet gäller det att söka värna släktet mot faran af fysiskt och intellectuellt förfall och dernäst att vårda dem, som icke kunna hjälpa sig sjelfva, samt att tillse hvad som i det individuella fallet kan räddas.

I det förra afseendet har ännu föga blifvit gjordt, ehuru hvarken tid eller tillfälle saknats, men i det senare är åtminstone något uträttadt. Mycket återstår dock ännu att göra och speciellt inom vårt land, der vi ännu knappast kommit oss för med en ringa liten början. För att vinna en öfversigt af det verkliga behovet torde en blick på de factiska förhållandena ej sakna intresse.

1. Om idiotiens utbredning.

Ehuru den allmännare kännedomen om idiotismen egentligen blifvit spridd under innevarande århundrade, finnes dock icke något skäl till den förmodan, att idioter icke funnits i fordna tider. Det är tvertom mycket som antyder, att denna upprörande degeneration af den mensklige varelsen då framträdte i talrika fall, ehuru det ej öfverensstämde med tidsandens skaplynne att om dessa taga vård eller göra dem till föremål för vetenskaplig undersökning.

Af våra äldsta skandinaviska urkunder känna vi, att hvarje familjefader var berättigad att utsätta de späda barn, som befunnos vara lytta, vanskapliga eller i öfrigt obehväma att blifva nyttiga och kraftiga medlemmar af samhället. Det lider ej heller något tvifvel, att ju denna familjens domsrätt öfver de spädas lif eller död i ganska vidsträckt omfattning tillämpades såsom en jernhård prophylaxis emot idiotiens utveckling. Detta oaktadt finna vi jemte de gamla hjeltessagornas stolta krigaregestalter äfven en och annan sorglig skepnad, som på ett slående sätt erinrar om vår tids "fjantar", och då, likasom ännu i dag, voro dessa naturens styfbarn utsatta för den tanklösa och öfvermodiga hopens hån och begabberi.

Med christendomens införande i Norden kan man anse, att äfven det grymma bruket upphörde, som gjorde de sinnesslöa och vanföra barnen till en laglig tribut åt vilddjuren, men ehuru de stackars varelserna fingo behålla lifvet, blef dock detta för dem en vinst af föga värde. De, hvilkas lifskraft var tillräckligt spänstig för att genomgå barnårens många faror, måste framsläpa ett uselt lif, och sannolikt är, att största delen af dem likväl slutligen dukade under för nöd och brist. De upphörde på detta sätt att blifva en börda för de sina, och samhället tog om dem ingen kunskap.

Det är möjligt, att på dessa tider det relativa antalet af de samtidigt lefvande idioterna var betydligt mindre än för närvarande, men det är derföre icke gifvet, att det antal, som årligen föddes, var relativt så litet, som man lätt skulle kunna

tro på grund af de allt högre siffror, som successive framkommit vid de statistiska undersökningarna.

I hvarje fall var antalet af de sinnesslöa individerna inom familjerna icke så stort inom någon del af vårt land, att det i högre grad fästade allmänhetens eller styrelsens uppmärksamhet, och då de ansågos fullkomligt ohjelpiga, så blefvo ej heller några åtgärder vidtagna för deras bringande i ett bättre läge. De svåraste fallen samlades på "Helig-Andshusen" och sedan på de forna länshospitalerna, der de utgjorde en stående stam, ett caput mortuum, som betydligt bidrog att åt dessa barmhertighetsinrättningar gifva den afskräckande och upprörande prägel, som allmänheten ännu icke hunnit glömma.

Vid tabellcommissionens undersökningar blefvo idioterna i det längsta så godt som helt och hållet lemnade ur räkningen, och då de slutligen fingo komma med (1841—45 och 1845—50), blefvo de intagna under gemensamma rubriker med "vansinnige" och "döfstumme." Äfven om commissionens uppgifter vore fullt tillförlitliga i afseende på det år 1850 inom riket befintliga antalet af "vansinnige" (3,489 och af "döfstumme" (2,822), så föreligger dock icke någon möjlighet att ur dessa siffror utdraga det antal idioter, som deri ingår. Tillförlitligheten af tabellcommissionens beräkningar kan dock med skäl sättas i fråga, då senare undersökningar gifvit så afvikande resultat.

Första impulsen att på ett exact sätt söka utreda den frågan, huru stort antalet af sinnesslöa personer verkligen var, jemfördt med befolkningen i sin helhet, synes hafva utgått från södra och mellersta Europas alptrakter. Serskilda och synnerligen oroande endemiska förhållanden gjorde äfven der denna frågas lösning mera trängande än annorstädes ¹⁾. I de romantiskt sköna dalar, som med branta sluttningar sänka sig ned emellan de italienska och savoyska alpernes höga bergskammar, äfvensom bland Pyreneerna, hade man gjort den förskräckande iakttagelsen, att en stor del af befolkningen bestod

1) Att redan under Roms klassiska tid Alpernas dalar voro illa berömda kan slutas af JUVENALI vers:

"Quis tumidum guttur miratur in Alpibus?"

af förkrympta och vanskapliga individer, oförmögna af normal mensklig utveckling såväl i fysiskt som intellectuelt hänseende. Folket kallade dem Scempiaggine, Gouchen, Cretins o. s. v. öfver hvilka benämningars härledning många gissningar på senare tider blifvit gjorda¹⁾. Deras tillstånd var i hvarje afseende uselt, och det oaktadt tyngde de hårdt på barmhertighetsanstalternas tillgångar.

Redan i 16:de och än mer i 17:de seklet hade medicinska författare börjat tala om att i dessa trakter ett stort antal barn voro sinnesslöa redan ifrån sin födelse, och att utvecklingen hos dessa barn var i flere hänseenden bristfällig, FELIX PLATER, professor i Basel, död 1614, säger sig hafva sett hopar af dessa stackars varelser sitta tiggande utmed vägarne i Wallis och lemnar på dem en beskrifning, som ännu i dag kan gälla såsom mönster. Till hela sin kropp vanskapliga, med hufvudet oformligt, tungan tjock och svullen samt strupen uppdrifven af struma, sutto de oförmögna att tala, stirrande mot jorden med dystra anleten, uppväckande undran och löje hos förbigående²⁾.

Under loppet af det 18:de seklet blefvo de röster alltflore, som fästade den lärda världens uppmärksamhet på det djupa förfall, som i dessa trakter hotade den mensklige organismen, men ännu hade man icke lyckats öppna auctoriteternas ögon för

1) De flesta anse ordet cretin vara ett genom folkspråket förändradt chrétien, härledande sig från folkets uppfattning af de sinnesslöas oskyldiga och syndfria tillstånd (Matth. evang. 5: 3). FODÉRE hyllar denna mening, som efter honom vunnit många anhängare, då deremot andre utgå från en helt motsatt uppfattning och anse ordet böra härledas från det italienska cretura, creatur.

2) Sunt et aliqui stulti, qui præter innatam stultitiam vitis quibusdam notati sunt a natura; quorum aliqui passim occurrunt, maxime vero in certis regionibus frequentiores inveniuntur, uti in Valesio pago Bremis apelato; plurimos in viis sedentes, quorum aliqui ad me Sedunum delati fuerunt, an forte aliquid auxilii ipsis adferre possem, vidi, capite informi, interdum lingua immensa et tumida, mutos, strumoso simul aliquando gutture, adpectu deformi, qui ante suas ædes collocati torvo visu solem intuebantur, ac baccillis digitorum interstitiis inditis corpusque varie torquentes, oreque diducto, cachinnum et admirationem prætereuntibus movebant (Bucknill and Tuke p. 103).}

faran. Då utgaf SAUSSURE i Geneve 1780 sin berömda "Voyages dans les Alpes", hvori han ej blott med säker hand på den natursköna taffan tecknade de mensklige detaljernas fruktansvärda slagskuggor, utan äfven sökte lägga i dagen deras orsaker.

Ej långt derefter började VINCENSO MALACARNE i Turin att fästa sina landsmäns uppmärksamhet på cretinernas sorgliga belägenhet och inledde derjemte anatomiska undersökningar om cretin-craniets missbildning. Genom sina "Lettres sur l'état des Cretins" (1788) angaf han den väg för upptäckande af degenerationens utgångspunkter, som sedan med så mycken framgång blifvit beträdd af VIRCHOW, och lifvade dessutom genom sitt exempel flera af sina samtida (FRANK i Pavia, ACKERMANN m. fl.) till undersökningar i samma riktning.

Det var dock egentligen genom sin afhandling: *Sui gozzi e sulla stupidita, che in alcune paesi gli accompagna*, 1789, som MALACARNE lyckades i så hög grad intressera det italienska folket för sitt ämne, att man från denna tid kan datera en ny ära för cretinerna. Några få år derefter (1792) framlade jemväl FODÉRE i Strassburg resultaterna af sina forskningar *Sur le goitre et le cretinisme*", och nu strömmade vetenskapens unga förposter i massa till södra Schweiz, Savoyen, Tyrolen, Salzburg o. s. v., och resultaterna visade sig snart i ett antal monographier, som kort derefter utkommo i Wien, Montpellier, Würzburg, Dresden m. fl. centra för den medicinska forskningen.

Efter den flod af cretinskripter, som då (1800—1830) utbredde sig öfver Europa på allehanda tungomål, blef det under några år åter tyst, och saken började falla i glömska, då omkring 1840 åter en ny svallvåg började höja sig, mäktigare än den föregående och med topparna fräsande af nya ideers glänsande skum. Men bland det höga svallet framflöt äfven mången äkta perla, som samtiden tillvaratog och som efterverlden skall troget bevara bland sina vetenskapliga skatter. CARL STAHL¹⁾ fortsatte (1843—48) på anatomisk väg MALACARNES

1) Beitrag zur Pathologie des Idiotismus endemicus etc. 1843. 1845. etc.

undersökningar om cretinismens ætiologiska momenter och på samma bana inträdde sedan VIRCHOW¹⁾, hvars arbeten (1851—1856) om cranii-synostoserna kunna betraktas såsom periodens vetenskapliga glanspunkter.

Ej mindre anmärkningsvärda äro de praktiska ideer, som vid denna tid började bryta sig fram och successive utbilda sig till behandlingsmetoder. I Paris uppträdde SEGUIN²⁾ med förslag att genom methodisk uppfostran häfva eller lindra de brister, som åtföljde cretinismen, och samma åsigter funno i Berlin en nitisk och varmhjärtad tolk i SÄGERT³⁾. Ehuru dessa ideer redan börjat taga form och framträda såsom uppfostringsanstalter och asyler för cretiner och idioter, först på Abendberg vid Interlaken genom D:r GUGGENBUHL och sedan på Bicêtre vid Paris genom D:r FERRUS, så måste dock ännu en factor bringas till verksamhet, innan hjälp kunde väntas i den utsträckning, som här erfordrades. Cretinismens tillvaro var fullt konstaterad, dess causalmomenter hade ett stort antal vetenskapsmän sökt att utreda, öfver dess behandling förelågo redan förslag, men ännu saknades kännedomen om dess frequens. Hvilken utsträckning ägde sålunda det onda inom folkstocken och hvilken betydelse hade det för det helas helsa?

I sin förträffliga afhandling om den endemiska cretinismen berättar KÖSTL⁴⁾, att NAPOLEON under sin marsch öfver Simplon med synnerligt intresse gjorde sig underrättad om cretinerna, som der hade fäst sig hans uppmärksamhet. Han kallade till sig præfecten och befallte honom skaffa topographiska och statistiska uppgifter om dessa vanföra människor, hvilkas bostäder han tillsade skulle flyttas fram ifrån dalarnes skuggsidor. Denna senare ordre måste väl förblifva ouppfyllt, men de statistiska upp-

1) Ueber den Cretinismus und neber pathologische Schädelformen. 1845.
Zur Entwicklung des Cretinismus und der Schädeldeformitäten.
1856. etc.

2) Traitement morale, hygiène et éducation des Idiots. Paris 1846.

3) Die Heilung des Blödsinns auf intellectuellem Wege. Berlin 1845.

4) Der endemische Kretinismus, als Gegenstand der öffentlichen Fürsorge, von D:r FRANS KÖSTL, 1855.

gifterna ifrån præfecten lära riktigt hafva ingått till Paris, der de imellertid stannade i archiven.

Den första noggrannare undersökning angående cretinismens frequens, som blifvit allmännare känd, skedde på regeringens föranstaltande i konungariket Bayern år 1841, men antalet befanns vara ringa och fästade derföre föga uppmärksamhet. Deremot blef förhållandet helt annorlunda i Würtemberg, der en undersökning företogs under ledning af d:r RÖSCH, som 1844 publicerade de resultat, hvartill han kommit. På en befolkning af 1,726,000 individer fann han 5,000 familjer mer eller mindre angripna. Det sorgliga resultatet af undersökningen och de slutledningar i öfrigt, hvartill d:r RÖSCH kommit, väckte det största uppseende, ej blott hos de lärde, utan äfven hos styrelserna, och inflytandet deraf visade sig snart till förmon för idioternas vård ej blott i Würtemberg, utan äfven i Europas öfriga stater.

År 1845 befalde konungen af Sardinien, den för sitt folks väl varmhjertade CARLO ALBERTO, att en commission skulle undersöka cretinismens orsaker och utbredning inom hans rike, sedan han först under en för detta ändamål företagen resa, själf personligen öfvertygat sig om befolkningens tillstånd i Savoyens och Mauriennes dalar. Commissionen ingaf sin rapport ¹⁾ 1848 och fruktansvärda voro de facta, som då kommo i dagen.

Konungariket Sardiniens fastland hade på den tiden något öfver 4 millioner innebyggare, af hvilka omkring hälften bebödde de bergstrakter, der cretinismen blifvit observerad. Commissionen uppsamlade sina uppgifter om cretinernas antal genom presterskapet, som med Erkebiskopen i Chambéry, Monsign. BILLET i spetsen nitiskt arbetade för sakens framgång. Oaktadt sålunda räkningen verkställdes af personer utan medicinska insigter, hvarvid naturligtvis mången lindrigare afficierad undgick att tagas med i räkningen, så uppgick dock enligt commissionens beräkning antalet cretiner i hela riket till 7084 individer,

1) Rapport de la commission créée par sa Maj. le Roi de Sardaigne pour étudier le crétinisme, par GALLO, DESPINE, RIBERI etc. etc. Turin 1848.

af hvilka 5,500 ensamt i Savoyen och Aosta-dalen. Fördelad på hela folkmassan i alla de landsdelar, der cretiner funnits, utvisar denna summa en critin på 282 individer bland den friska befolkningen, men om de svårast angripna trakterna tagas särskildt, så visar sig för dem ett resultat, som måste väcka förfäran. Savoyen och Aosta tillhoppa hade omkring 660,000 innebyggare och bland dem en cretin på 118 friska, men Aosta-districtet ensamt 1 på 37 friska. I detta district om endast 64 geographiska quadratmil och med en befolkning af omkr. 80,000 människor räknades icke mindre än 2,180 cretiner.

Oaktadt dessa höga siffror anser dock en samtida läkare i dessa trakter d:r D'ESPINE i Génève, att de äro alltför låga emot verkligheten, och han anför såsom skäl derför, att vid presterskapets beräkningar den icke katholska befolkningen blifvit förbigången, och att dessutom tillräckliga insigter saknats hos dem, som i första hand gjorde anteckningarne. Samma åsigt delades äfven af d:r GUGGENBÜHL, som kort efter räkningen besökte de svårast hemsökta trakterna ¹⁾.

För att undvika misstag hade commissionen till ledning för de räknande uppställt en definition af hvad som borde förstås med cretinism, och dervid angifvit densamma såsom "ett det menliga släktets urartande, som framträder på vissa platser af jorden och utmärker sig genom en högre eller lägre grad af fänighet i förening med en felaktig kroppsbildning" ²⁾. Vidare hade cretinerna blifvit indelade i 3 klasser efter graden af den fänighet, hvaraf de ledo (crétineux, semi-crétins, crétins). Till första klassen hörde de, som kunde tala sammanhängande samt visade förstånd och vilja, till den andra de, som endast uttalade enkla ord, men kunde förrätta mekaniska arbeten, till den

1) Die Heilung und Verhütung des Cretinismus etc. Bern et St. Gallen 1853 p. 40.

2) Le cretinism est une dégénération de l'espèce humaine qui se manifeste dans certaines parties du globe, et se caractérise par un degré plus ou moins grand d'idiotisme, associé à un habitus vicié du corps, et qui doit sa production à des causes tellement étendues qu'une grande partie des individus indigènes s'en ressentent plus ou moins dans la beauté de leur forme et dans le développement de l'intelligence et du corps.

tredje de, som hvarken kunde tala eller arbeta eller visade tecken till instinkt.

Såväl i Österrike som i Frankrike och Preussen blefvo nu regeringarne ifriga att lära känna befolkningarnes tillstånd i detta afseende och officiella commissioner hafva gång efter annan publicerat undersökningar och beräkningar, som visserligen spridit mycket ljus öfver hithörande frågor, men i praktiskt hänseende ledt till ganska sparsamma resultat. Imellertid äro äfven de statistiska uppgifterna mångenstädes ganska sväfvande. I Frankrike t. ex. antager GRANGE cretinernas antal uppgå till 50,000, då deremot en af medlemmarne i den senast tillsatta commissionen icke anser detsamma öfverskrida 40,000 enligt de uppgifter M. MUNDY ¹⁾ trott sig berättigad att lemna.

Föga mera tillförlitliga hafva beräkningarne visat sig vara i Österrike, der KÖSTL ²⁾ ensamt för Steiermark, med en befolkning af 982,000, uppskattar cretinernas antal till mellan 11- och 12,000, ehuru de uti ingångna officiella rapporter upptagas till endast 5,700 eller en cretin på 172 innevånare.

Det ligger för öfrigt i sakens natur, att fullständig noggrannhet icke kunnat vinnas vid dessa sifferuppgifter i stort; dels har ännu alltför stor osäkerhet varit rådande i afseende på graden af den degeneration, som skulle anses afgörande för en individs upptagande på idiotlistorna, och dels hafva de personer, som i första rummet haft att bedöma de ifrågasatta individuella fallen, i alltför hög grad saknat dertill nödiga insigter.

Det hufvudsakliga ändamålet har likväl vunnits; tillvaron af en djupt i den menckliga organismens lifsyftningar ingripande degeneration har blifvit ådagalagd, och detta i en utsträckning, som måste ingifva de allvarligaste bekymmer.

Dock är det icke endast i afseende på den egentliga cretinismens tillvaro, som dessa undersökningar ledt till positivt resultat. Af allt hvad man hittills känner om cretinismen synes framgå, att densamma i det stora flertalet af fall är beroende af rent locala inflytelser och att den icke utvecklar sig såsom

1) Annales medico-psychol. 4:e ser. I, Tome 10, p. 371.

2) Der endemische Kretinismus etc.

verklig folksjukdom annorstädes än på vissa bestämda trakter af jorden. Flere författare hafva derföre äfven kallat cretinismen för endemisk idioti. Men vid dessa storartade och repeterade undersökningar om folkens helsotillstånd har derjemte kommit i dagen ett stort antal idioter, som icke äro cretiner, som tillhöra i öfrigt friska familjer, och som befunnits spridda uti större eller mindre antal inom alla delar af de civiliserade samhällena.

Denna sporadiska idioti skiljer sig hufvudsakligen från cretinismen derigenom, att den degenerativa diathes, som tillhör denna senare, saknas i den förra eller är ojemförligt svagare markerad. Hos cretinen genomgriper degenerationen hela organismen, som sålunda blir mer eller mindre abnorm till alla sina delar, och vanligen blir utvecklingen då så ofullständig, att individen under hela sitt lif bibehåller barndomens typ ej blott till förstånd och känsla, utan äfven till kroppens utbildning. Men han är ett vanskapligt, förkrympt, efterblifvet barn, med svaghetens och modlöshetens prägel utbredd öfver hela sin varelse.

Hos idioten deremot är förstörelseprocessen vanligen begränsad till hjernan och dess hyllen, och i de flesta fallen är denna process afslutad antingen under fosterlifvet eller under de första 4 lefnadsåren. Hjernan, hvars nutritiva lif genom den locala sjukdomsprocessen blifvit rubbadt, utvecklar sig abnormt och ofullständigt, under det organismen i öfrigt lyder nydannelsens fastställda lagar, så framt ej den cerebrala defecten är så betydlig, att den jemväl återverkar på kroppsutvecklingen i öfrigt.

Idioten är sålunda äfven han på visst sätt ett barn under hela sitt lif, ibland till och med lika hjälplös och lika oförmögen som den nyfödde; han är dock ett stort barn, visserligen ofta med missbildad hufvudskål och ett föga intagande ansigte, men med friska lemmar och i flertalet fall med friskt lynne, god nutrition och ej ringa uthållighet.

Ehuru denna egentliga eller sporadiska idioti länge varit känd till sina hufvudsakligaste karakterer och fullständigt beskrifven, synes dock vara ganska troligt, att dess frekvens varit så godt som okänd, förr än critincommissionerna började

utreda hithörande förhållanden, och möjligt är äfven, att en stor del af de cretiner, som figurera i de statistiska tabellerna, äro verkliga idioter utan något som helst cretinöst anlag. För de nordiska länderna är cretinismen lyckligtvis af föga betydelse, men deremot finnas anledningar nog till det antagandet, att idiotismen här varit och ännu är föga sällsynt.

Angående det närvarande tillståndet har man i detta afseende tillvägagått omfattande undersökningar såväl i Danmark som i Norge, men för Sverige hafva vi hittills saknat hvarje hållpunkt för att ens approximativt kunna beräkna idiotiens frekvens.

Enligt de uppgifter, som utgått från vårt statistiska embetsverk¹⁾, skulle antalet sinnessjuka inom hela riket år 1860 hafva uppgått till 7,542, i hvilken siffra då jemväl idioterna inbegripas, åtminstone så många som mera allmänt varit kända såsom mindre vetande. Då folkmängden samtidigt utgjorde omkring 3,860,000, så skulle alltså bland 512 innevånare i Sverige finnas en sinnessjuk eller en idiot (= 19,54 på 10,000 friska).

Att dessa siffror icke lemna ett exact uttryck af det verkliga förhållandet anser jag dock sannolikt af skäl, som här nedan skola anföras, och ser man tillbaka på föregående beräkningar, så inger en sådan jemförelse ej heller mycket förtroende. Då man finner Statistiska Central-Byrån år 1855 angifva de "vansinnigas" antal i Sverige till 3,893 för hela riket och år 1860 de "sinnessjukes" till 7,542 likaledes för hela riket, så kommer man lätt till den förmodan, att antingen endera eller ock båda dessa beräkningar äro felaktiga²⁾. Redan jemförelsen med grannländernas sjukstatistik måste ingifva dubier³⁾.

1) Statist. Centr.Byråns underd. berätt. 1856—60.

2) Att en sådan uppfattning ej heller varit främmande för Statistiska centralbyrån, dertill kan man sluta af dess eget yttrande härom: "grunden till denna så stora olikhet kan naturligtvis ej sökas i annat än det olika förfaringsättet vid beräkningen och den vidsträcktare omfattningen af benämningen "sinnessjuka".

3) I Danmark hafva de statistiska beräkningarne visat sig föga mera pålitliga än i Sverige, ehuru i omvänd ordning.

År 1845	uppgåfvos	31,06	sinnessvaga	på	10,000	innevånare.
" 1847	"	27,00	"	"	"	"
" 1860	"	19,70	"	"	"	"

Vid det möte af skandinaviska naturforskare, som samlades i Stockholm år 1863, upptogs inom den statistiska sectionen frågan om möjligheten att med de hjälpkällor, som då stodo till buds, utröna det antal, hvartill idioterna i Sverige uppginge, skiljdt ifrån antalet af de egentligen sinnessjuke. Närmaste anledningen till, att saken då kom till tals, var det betydligt skiljaktiga resultat, som den senaste räkningen af de sinnessjuke visat i Sverige, jemförd med den nyss förut i grannländerna företagna. I Danmark hade man vid den allmänna folkräkningen den 1 Februari 1845 funnit, att på 10,000 innebyggare funnos 31,6 "berövede Forstandens fulde Brug", och i Norge hade samma år räknats 30,97 "Sindsyge" på lika stor del bland befolkningen. Då Statistiska Central-Byråns berättelse för åren 1851—55 utkom, fann man deremot de "vansinnigas" antal i Sverige den 31 December 1855 utgöra 10,7 på 10,000. Inom alla tre länderna ansågos dock idioterna vara inbegripna i totalsummorna.

För att utreda förhållandet med denna besynnerliga olikhet i länder med så mycken öfverensstämmelse hos folken i öfrigt, hade den om Norges sjukstatistik så högt förtjente Dr Ludvig Dahl till mötet inlemnadt ett förslag "om Tilveiebringelse af en fælles Sindssygestatistik for Sverige, Danmark og Norge".

Resultatet af folkräkningen i Sverige och i Danmark d. 31 December 1860 var då ännu icke bekant, men deremot hade man i Norge vid 1855 års räkning på 10,000 innebyggare funnit 34,03 "Sindsvage" mot 10,7 i Sverige på samma dag.

Dr DAHLS förslag gick ut på, att i alla tre länderna uppgifter skulle infordras under två olika rubriker, nämligen "Fjanter fra Födelsen og de første Barneår" och "Andre Sindsvage", i hvilket förslag sectionen jemväl instämde med någon förändring af benämningarne.

För att så snart som möjligt få den viktiga frågan utredd åtminstone för det område, som utgör Upsala Central-Hospitals district afsände jag i Februari 1864 circulärskrifvelser till samtliga communalstyrelser inom Upsala, Westerås, Falu, Gefleborgs

och Stockholms län (utom Södertörn) med formulär till uppgifter på sinnessvaga personer inom kommunen. Dessa formulär innehöllo endast två rubriker, nämligen a) Personer, som ända från barndomen varit mindre vetande och aldrig ägt fullt förstånd (fänar), b) Personer, som ägt fullt förstånd, innan de blefvo sinnessvage (sinnessjuke); men derjemte begärdes uppgift på kommunens hela befolkning vid senaste räkningen, och för hvar och en af de uppgifne namn och ålder.

Under de följande månaderna inkommo uppgifter ifrån 227 kommuner med en befolkning af 394,207 personer utbredd på en yta af omkring 400 Sv. kvadratmil (omkring 900 geographiska kvadratmil). Deremot uteblefvo uppgifterna från en del kommuner, representerande en befolkning af omkring 141,200. Något mer än $\frac{2}{3}$ af districtets hela folkstock blef sålunda redovisad. Totalsumman af alla de uppgifna var 987, hvaribland 569 idioter och 418 sinnessjuke.

Inom hospitalet vårdades samtidigt 12 idioter och 125 sinnessjuke, hvaraf $\frac{2}{3}$, eller 8 idioter och 83 sinnessjuke, torde böra anses tillhöra de redovisade delarne af districtet. På en befolkning af 394,207 personer komma sålunda 577 idioter och 501 sinnessjuke, eller tillsammans 1,078 sinnessvaga individer. Tagas alltså både idioter och sinnessjuka tillsammans, så blir deras antal 27,3 på 10,000 eller 1 på 365, hvilket resultat betydligt afviker från det, hvartill Statistiska centralbyrån kommit ej blott 1855, utan äfven vid 1860 års räkning (1 på 512). Härvid kunde med skäl göras den anmärkningen, att centralbyråns beräkning omfattar hela riket och den här gjorda endast en mindre del, men det finnes å andra sidan icke något skäl för det antagandet, att det sanitära förhållandet skulle vara sämre inom denna del än inom det hela.

Tagas de sinnessjuke serskildt utan afseende på idioterna, så blir resultatet af den här verkställda beräkningen 12,7 på 10,000 innevånare, eller 1 sinnessjuk på 787 friska.

Hvad åter idioterna angår, som här närmast intressera oss, så visar det sig, att inom det angifna området år 1864 funnos i medeltal 14,6 idioter på 10,000 människor, eller 1 idiot på 700 friska¹⁾.

Det relativa förhållandet emellan idioter och sinnessjuka har sålunda här visat sig vara enahanda som i Danmark. Idioternas antal är nämligen större än de sinnessjuke, i stället för att utgöra en bråkdel deraf, såsom förut varit antaget hos oss.

Inom de olika länen visade sig en anmärkningsvärd öfverensstämmelse inom 4 af dem, men deremot skiljde sig Falu län (Dalarne) från de öfriga genom en betydligt lägre procent idioter. Förhållandet var nämligen följande:

	Vid räkningen redovisade		Relativt antal	
	Folkmängd	Idioter.	Idioter.	Friske.
Inom Upsala ... län	70,487	105	1	671,3
„ Westerås . . . „	78,683	128	1	615,0
„ Stockholms „	38,824	62	1	626,2
„ Gefleborgs . . . „	104,317	151	1	624,6
„ Falu „	101,896	123	1	828,3
Summa	394,207	569	1	700

Det vill sålunda synas, som om Dala-stammen skulle framför sina grannar hafva hållit sig fri från den svaghet hos det primitiva alstringslifvet, hvaraf idiotismen är en så sorglig exponent. Det gamla påståendet, att boningsortens beskaffenhet af bergland skulle hafva ett positivt inflytande på den sporadiska idiotiens frekvens, synes jemväl här af motsagd, enär af de här berörda landskapen Dalarne framför de öfriga har karakteren af bergigt högländ.

I afseende på kön visar sig en rätt betydlig skilnad, i det de manlige idioternas antal betydligt öfverskjuter de qvinligas,

1) Vid 1855 års räkning i Norge funnos 1 sinnessjuk på 553 människor och 1 idiot på 626 människor.

och detta visar sig vara constant inom alla länen. Det relativa förhållandet synes af följande:

	Af manligt køn.	Af qvinligt køn.	Summa.
Inom Upsala län	56	49	105
„ Westerås . . . „	71	57	128
„ Stockholms . . „	38	24	62
„ Gefleborgs . . . „	85	66	151
„ Falu „	70	53	123
Summa	320	249	569

Denna betydliga öfvervigt hos det manliga elementet förhöjes ytterligare af det statistiska factum, att bland den friska befolkningen i vårt land qvinnokönet är talrikast.

Hvad de redovisade idioternas ålder angår, så var förhållandet inom de olika länen som följer:

	Under 5 år.	5—10	10—15	15—20	20—30	30—40	40—50	Öfver 50 år.	Summa
Upsala . . län	1	3	11	11	22	24	21	12	105
Westerås „	—	9	11	15	34	17	20	22	128
Stockholms „	—	2	8	8	11	16	6	11	62
Gefleborgs „	2	10	8	18	35	27	24	27	151
Fahlu . . „	1	6	13	14	23	17	22	27	123
Summa	4	30	51	66	125	101	93	99	569

Det kan härvid icke undgå uppmärksamheten, att största antalet af de redovisade faller emellan 20 och 30 år, hvarefter det sedan långsamt aftager till 50 år, då likväl ännu 17,3 procent finnas i behåll. Det skulle sålunda i afseende på idioterna kunna slutas, att många af de redovisade först efter det 20:de året kommit i den sorgliga belägenhet, hvori de sig befunno vid räkningen, och att sålunda misstag skett vid den första anteckningen, i det att svagsinta personer (Dementia) jemväl blifvit inberäknade bland idioterna. Det är möjligt, att så varit, men föga troligt, då rubriken på formuläret tydligen utesluter personer som egt fullt förstånd och sedan blifvit sinnessvaga.

Vida troligare är derföre, att det verkliga antalet af idioter är ännu större än det nu redovisade, och att inom familjerna lefver ett ej obetydligt antal sinnesslöa barn, som vid räkningarna undgå uppmärksamheten, emedan hvarken presterskapet, skollärarne eller fattigvården ännu haft med dem något att skaffa. Först sedan de blifvit äldre och då visat sig vara oförmögna att taga vård om sig sjelfva, blir deras tillstånd allmänne kändt, emedan kommunen då vanligen måste lemna understöd.

Att förhållandet är sådant för åldersklassen 1—5 år är temligen tydligt ej blott af den låga siffra, som uppgifterna lemna, utan äfven af sakens egen natur, då under den späda åldern sinnesslöheten föga framträder. Men äfven för de båda följande åldersklasserna, eller den egentliga skolåldern, kan samma antagande göras, då det är en statistisk orimlighet att antaga en senare åldersklass talrikare än en föregående inom samma begränsning.

Men utan afseende härpå och under antagande, att endast det uppgifna antalet verkligen finnes, så visar sig dock, att antalet sinnesslöa barn icke är ringa. I allmänhet torde kunna beräknas, att den period, hvarunder dessa vanlottade varelser äro mottagliga för någon undervisning, utlöper emellan 20:de och 25:te året, ifall den verkligen någon gång funnits. Hvad som skall kunna uträttas till deras förbättring måste sålunda åtminstone vara begyndt, innan det 20:de året ingått. Se vi då till, huru stort det uppgifna antalet inom denna ålder är, så blir resultatet följande:

	Under 5 år.	Från 5 till 20 år.	Öfver 20 år.	Summa.
Inom Upsala . . län	1	25	79	105
„ Westerås . „	—	35	93	128
„ Stockholms „	—	18	44	62
„ Gefleborgs „	2	36	113	151
„ Falu . . . „	1	33	89	123
Summa	4	147	418	569

Oafsedt de stora anledningar, som finnas att antaga det uppgifna antalet inom de lägre åldersklasserna vara alltför litet, så framgår sålunda, att ej mindre än 147 unga idioter finnas endast inom detta hospitals district anmälda, bland hvilka en större eller mindre del skulle kunna genom passande uppfostran göras till relativt nyttiga menniskor. På det sätt de nu uppfostras, måste de deremot i sina respective kommuner till större delen underhållas af fattigvården, under det de i andligt afseende förblifva qvarglömda i det mörker, som omger dem.

Tager man dessutom i betraktande den del af districtet, som icke vid räkningen blifvit representeradt, så kan antalet idioter mellan 5 och 20 år inom alla länen utan öfverdrift skattas till 200. Och om blott en tredjedel af dessa anses mottagliga för uppfostran, så skulle dock endast för Upsala Hospitals district erfordras en idiotanstalt med utrymme för 60 à 70 barn.

Tillämpas samma låga måttstock på riket i sin helhet, så erfordras uppfostringsanstalter för omkring 450 sinnesslöa barn, af hvilka en stor del borde kunna räddas från den sorgliga lotten att för hela sitt lif utgöra föremål för den enskilde eller allmänna barmhertigheten. Säkerligen skall mången vid första tanken på idiotanstalter i så stor skala häpna öfver de kostnader, som dervid måste förutsättas, men jag hoppas dock i det följande kunna visa, att de kostnader, som bristen på dylika anstalter medför, äro ojemförligt större.

Långt högre än den oekonomiska fördelen står dock pligten hos ett christet folk af hög cultur att taga vård om sina värnlösa och hjälpbehöfvande medlemmar, och att medel dertill icke saknas vet en hvar, som med öppen blick vill se in i våra sociala förhållanden. Om endast en ringa del af de medel, som villigt offras på flärdens, fåfångans och de sinnliga njutningarnas talrika altaren, skulle tillvaratagas för de värnlösas hjälp, så behöfde icke någon ungdom uppväxa utan vård, icke ens de af naturen mest vanlottade.

(Forts. i nästa Band.)

